

RAPPORT: “KWALITEIT EN KANSEN VOOR ELKE LEERLING”

Een visie op de vernieuwing van het secundair onderwijs

1. **De commissie en haar opdracht:** in tegenstelling tot het basis-, hoger en volwassenenonderwijs heeft het secundair onderwijs wel een aantal belangrijke partiële aanpassingen, maar geen vernieuwing vanuit een globale visie gekend. Ten dele wordt zelfs nog met de schoolpactwet van 1959 en de bijhorende visie gewerkt. Minister Frank Vandenbroucke verzocht daarom onze commissie een samenhangende visie op het toekomstige secundair onderwijs uit te werken. We studeerden en debatteerden een jaar lang intens met een kerngroep van 15 leden, en toetsten geregeld onze inzichten en voorstellen aan een bredere “reflectiegroep”. Beide groepen samen bestaan in meerderheid uit “ervaringsdeskundigen”, die vandaag met beide voeten in de realiteit van het onderwijs en de scholen staan. En daarenboven uit een aantal collega’s met rijke ervaring in het onderwijsbeleid (en vaak ook in het onderwijs). De commissie kreeg ruime input vanuit de medewerkers van de Minister, maar werkte volstrekt autonoom.

Het rapport is bedoeld als basis en inspiratiebron voor een breed en constructief debat, in de samenleving en in het onderwijs, en uiteindelijk in de volgende Vlaamse Regering en Parlement.

Onze hoop is te komen tot een partnerschap tussen de overheid en de belangrijke actoren in en buiten het onderwijs, voor een nog beter secundair onderwijs voor al onze jongeren.

2. Het rapport wijst op de **vele sterke punten van ons secundair onderwijs**: leerplicht tot 18 en hoge kwaliteit, goede kennisoverdracht, aandacht voor leerlingenbegeleiding, grote inzet van de schoolteams, behoorlijk evenwicht tussen lokale autonomie en centrale sturing, ruime personeelsomkadering ...

Maar er zijn **ook opvallende verbeterpunten**: veel verkeerde studiekeuzes met alle gevolgen van dien; hoge mate van schoolse vertraging en afhaken; de bekende “waterval”; beperkte gerichtheid op toepassing van kennis, creativiteit, teamwerk, communicatie; onvoldoende leren kritisch verwerken van de informatiestroom; moeilijke aansluiting met basis- en hoger onderwijs...

Ons secundair onderwijs heeft daardoor **geen behoefte aan een revolutie**, maar aan een **aantal goed voorbereide en overlegde bijsturingen**, gespreid over een periode van een tiental jaren.

De commissie heeft zich mede laten leiden door de interessante ervaringen, die scholen en leraren zelf hebben opgedaan in een paar honderd “proeftuinen”. Zij pleit voor het verder uittesten van vernieuwingen op het terrein.

3. Wij gaan uit van volgende “missie” en **doelstellingen van het secundair onderwijs:**

a) **ontwikkeling van de persoonlijkheid van de jongeren: waarden, inzicht en kennis, vaardigheden en attitudes;**

b) **doorstroming naar** ° de arbeidsmarkt of

° het hoger onderwijs

Daartoe helpen we elke leerling bij het ontdekken en ontwikkelen van zijn/haar talenten.

- *Uit de laatste zinsnede volgt:*
  - geleidelijk helpen ontdekken van de eigen talenten en interesses door kennismaking en zelfs onderdompeling in brede “belangstellingsgebieden”, reeds in de laatste jaren basisonderwijs, en zeker in de eerste graad secundair onderwijs:
DUS: brede eerste graad
leren kiezen
  - uitgaan van de leerling = meer continuïteit tussen basis- en secundair onderwijs: o.m. door minder vakleraren en één centrale klasleraar
S.O. en H.O.
en arbeidsmarkt (o.m. door meer werkplekleren)

Om bij alle leerlingen interesse te wekken en om blijvende leerresultaten te bereiken, lijkt ons meer “AVC-leren” noodzakelijk (cfr. de “leerpiramide”)
(*activerend, vakdoorbrekend, competentiegericht leren*)

Dit is bij uitstek het terrein van inrichtende machten, scholen en leraren. Wij nodigen hen uit, dit pedagogisch en didactisch uit te werken.

Leraren spelen in heel deze vernieuwing de meest bepalende rol: de leerling is actor van zijn leerproces, maar de leraren zijn veel meer dan “coach”: ze bieden structuur, stellen duidelijke eisen en regisseren het leerproces.

- *Uit a) volgt:* versterkte brede algemene vorming: met accent op talen, wiskunde, wetenschappen; maar ook techniek, maatschappij en economie, kunst en cultuur, en dat voor alle leerlingen.

MAAR: leerlingen zijn zeer verschillend in achtergrond, talenten en interesse.

- Vandaar: - basisvakken aanbieden op verschillende beheersingsniveaus (in 2^e en 3^e graad)
- differentiëring op alle niveaus: tijdige (structureel ingebouwde) remediëring voor de enen, verdieping en verbreding voor anderen.

- *Uit b) volgt:*
  - indeling S.O. (2^e en 3^e graad): in **A**(arbeidsmarktgericht)
D(doorstroming)
  - groepering van studierichtingen en vakken in “**belangstellingsgebieden**”.

ter vervanging van de minder relevante en sociaal beladen indeling in onderwijsvormen.

4. Nieuwe “architectuur” van het S.O.:

algemeen schema: p.35

schema eerste graad:

p. 41-42

- a) We leggen aan de maatschappelijke discussie een voorstel van indeling van studierichtingen en vakken in “belangstellingsgebieden” voor:
  - Gezondheid, welzijn en samenleving;
  - Administratie, handel en economie
  - Natuur, techniek en wetenschappen
  - Talen, kunst en cultuur

- b) De eerste graad hoeft *zeker niet identiek* te zijn voor alle leerlingen, maar moet wel voortbouwen op de laatste jaren basisonderwijs. De leerlingen maken terdege kennis met verschillende belangstellingsgebieden, voor ze beslissende studiekeuzen maken. Dit kan één belangstellingsgebied per halfjaar zijn, het kan ook een voorlopige keuze zijn voor één belangstellingsgebied en onderdompeling in andere gedurende telkens een themaweek. In het tweede jaar is dit nog kennismaking met één ander gebied.
De huidige B-stroom blijft noodzakelijk, maar wordt een echt schakelprogramma naar verdere (hoofdzakelijk) arbeidsmarktgerichte opleidingen, met versterkte algemene vorming en nadruk op functionele taal- en rekenvaardigheid.

- c) In de tweede graad gaan leerlingen hetzij naar A-richtingen (arbeidsmarktgericht), hetzij naar D-richtingen (doorstroming), hetzij naar A-D studierichtingen, die pas in de derde graad een duidelijke keuze tussen A en D inhouden.
Het aantal studierichtingen wordt gereduceerd, in het licht van de geleidelijke “getrapte” studiekeuze en de link tussen studierichtingen en de arbeidsmarkt.

- d) In de derde graad kiezen alle leerlingen tussen A en D, maar steeds met structureel voorziene mogelijkheden tot tijdige remediëring en bruggen naar andere richtingen.
- e) Alle leerlingen krijgen na 6 jaar succesvolle studie het diploma S.O.. Voor de meesten situeert dit zich op niveau 4 van de (nieuwe) Vlaamse kwalificatiestructuur. Een gedeelte van de leerlingen in A-richtingen zal zich op niveau 3 situeren, zij kunnen eveneens naar het H.O., maar na een schakeljaar dat specifiek voorbereidt op het H.O..
Leerlingen, die de tweede graad A afronden, verwerven een onderwijskwalificatie van niveau 2 en kunnen uiteraard naar de derde graad, maar soms ook reeds naar de arbeidsmarkt.

5. De leraren:

- Zij genieten in Vlaanderen van een positief imago en een groot vertrouwen.
- Troeven van het leraarsberoep moeten we beter uitspelen op de arbeidsmarkt: maatschappelijke meerwaarde, werken met jongeren, jobzekerheid, aantrekkelijk salaris en pensioen, combineerbaarheid werk-gezin...
De jobzekerheid mag echter nooit het recht van leerlingen op goed onderwijs en op aanpassing aan nieuwe noden in het gedrang brengen.
- Retentie van goede jongere leraren willen we bevorderen: nu bedraagt de uitstroom 30% in de eerste vijf jaar (en het dubbele in moeilijke grootstedelijke scholen). Wij pleiten voor een beter onthaal- en ingroeibeleid en meer perspectief op een continue job en inkomen;
- We willen meer zij-instromers aantrekken;
- We willen perspectief bieden op een meer gevarieerde loopbaan ("loopbaandifferentiatie").

CONCRETE VOORSTELLEN:

- **Vertrekpunt: CAO 8 (2006):** de leraar heeft een dubbele taak:
  - a) de "geïntegreerde lerarenopdracht": lesgeven, voorbereiding, evaluatie van leerlingen, nascholing, teamoverleg, oudercontacten...
  - b) "instellingsgebonden opdrachten": vakverantwoordelijke, organisatie culturele en andere activiteiten, onthaal nieuwe leerlingen, klassendirectie, mentorschap, vervangingen;

Voor alle leraren worden de opdrachten vastgelegd in een functiebeschrijving. Bij de uitvoering daarvan worden leraars ondersteund, gecoacht en ook geëvalueerd. Dit alles met het oog op het verbeteren van hun functioneren.

Deze overeenkomst met de vakbonden en de onderwijsnetten werd vastgelegd bij decreet.

- **Voorstellen:** de scholen, directies en leerkrachten behoeven ondersteuning bij de uitvoering van deze bepalingen:
  - a) dynamisch werkgeverschap en schoolbeleid
  - b) meer autonomie, verantwoordelijkheid, verantwoording en effectieve participatie op niveau van scholen en scholengemeenschappen;

- c) creëren van een beperkt middenkader, met een tijdelijk(e) mandaat(vergoeding);
- d) kans op promotie tot senior-leraar, (nu kan een leraar niet promoveren én blijven lesgeven), aan de hand van transparante en relevante criteria;
- e) mobiliteit van leraren bevorderen;
- f) (beperkte) aanpassing van de lerarenopleiding;
- g) leraren én hun organisaties actief betrekken bij de uitwerking van de vernieuwing.

6. Essentiële voorwaarden voor succesvolle vernieuwing:

- een constructief debat in en buiten het onderwijs, en uiteindelijk politieke keuzen in Regering en Parlement;
- een partnership tussen de overheid en de belangrijke onderwijsactoren;
- uittesten van concrete vernieuwingen in “proeftuinen” en bereidheid tot tussentijdse bijsturing;
- een geleidelijke en goed begeleide implementatie;
- sterke scholen met dynamische besturen en onderwijskundig leiderschap.
- en vooral gemotiveerde leraren